

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนทั้งสองแห่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มชุมชน และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ และเพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนที่จะทำการวิจัยตามขนาดโรงเรียน แต่เนื่องจากไม่มีขนาดใหญ่ มีโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งสิ้น 21 โรงเรียน วิจัยจึงคัดเลือกโรงเรียนโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายให้ได้โรงเรียนมาสองแห่ง เพื่อลดผลกระทบต่อโรงเรียน วัด และชุมชน ผู้วิจัยจึงใช้ตัวอักษรแทนชื่อโรงเรียน คือ โรงเรียน ก. และ โรงเรียน ข. และไม่บอกชื่อผู้ให้ข้อมูล

- การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ
 - ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจัดทำกรอบคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
 - ขั้นตอนที่ 3 นำกรอบคำถามไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2549 – มีนาคม 2551
 - ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่มาร่างเป็นผลของการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 จากนั้นนำร่างมาสร้างกรอบแนวคำถามเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม
 - ขั้นตอนที่ 5 นำร่างที่ได้ไปสนทนากลุ่ม และสรุปวิเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้
 - ขั้นตอนที่ 6 นำผลที่ได้กลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง
- ซึ่งการเก็บข้อมูลทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าวมานั้นสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

ผู้วิจัยแบ่งการสรุปผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านวิชาการนั้นโรงเรียน ก. ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ โดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และการรับทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียน และมีบุคคลบางกลุ่มที่ทางโรงเรียนเชิญเข้ามาช่วยสอนในรายวิชาที่ขาดแคลน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกด้าน แต่ทางโรงเรียน ก. ไม่ได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ทำหน้าที่ตรงส่วน ด้านโรงเรียน ข. นั้น ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างมาก คือ กรรมการสถานศึกษาบางท่านที่เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผนหลักสูตร ร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผล นอกจากนี้กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยการบริจาคเงินและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่นักเรียน

1.2 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านงบประมาณ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านงบประมาณนั้น โรงเรียน ก. ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติ คือ ร่วมบริจาคเงิน ส่วนโรงเรียน ข. นั้นโรงเรียนก็ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือ ร่วมบริจาคเงินเช่นกัน นอกจากนี้ทางโรงเรียน ข. ได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการรับทราบแผนรายการใช้จ่ายที่โรงเรียนจัดทำขึ้น และแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะสิ่งที่ชุมชนเห็นว่าต้องปรับปรุงให้กับโรงเรียนทราบ

1.3 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านบุคลากร

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านบุคลากรนั้น โรงเรียนทั้งสองแห่งมีลักษณะคล้ายกัน คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติ โดยโรงเรียน ก. จะมีศิษย์เก่า ผู้นำชุมชน นักการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา เข้ามาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้บางท่านก็ได้เป็นผู้ชักชวนผู้ที่สนใจให้เข้ามาช่วยถวายเป็นความรู้แก่พระสงฆ์และสามเณรด้วย ด้านโรงเรียน ข. มีคณะกรรมการสถานศึกษา ศิษย์เก่า นักการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา เข้ามาช่วยสอนในวิชา 8 กลุ่มสาระ และนันทกรรมบาล นอกจากนี้ยังมีประชาชนบางท่านที่ได้เข้ามาช่วยสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านการบริหารงานทั่วไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนทั้งสองแห่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในลักษณะของการบริจาคเงินและสิ่งของ เพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น งานด้านสถานที่ งานด้านกิจกรรมของโรงเรียน และงานด้านกิจการนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้วยการให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชน เช่น การให้ชุมชนเข้ามาใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ ของโรงเรียนได้

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ทั้ง 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ

1) ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

ระบบการบริหารงานด้านวิชาการของทั้งสองโรงเรียนนั้นไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารด้านวิชาการส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ผู้อำนวยการ และครู ซึ่งชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก การจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของครูแต่ละรายวิชาที่จะไปร่วมกันจัดทำหลักสูตรที่โรงเรียนที่เป็นประธานกลุ่ม เมื่อร่วมกันจัดทำหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะทำกลับมาปรับใช้กับโรงเรียน นอกจากนี้ชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเรื่องของโรงเรียนเขาจะไม่มียุ่งเกี่ยว เพราะถือว่าผู้บริหารและครูรับผิดชอบตรงส่วนนี้อยู่แล้ว นอกจากนี้เหตุผลที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านนี้ คือ โรงเรียนไม่ได้เปิด

โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในด้านวิชาการ จะมีบุคคลที่มีความรู้ทางการศึกษาเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วม จึงทำให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษาไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2 ด้านงบประมาณ

1) ระบบการบริหารงบประมาณไม่ดี

โรงเรียนทั้งสองแห่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งได้รับงบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนา ซึ่งงบประมาณที่ได้รับจะได้ตามจำนวนนักเรียนเท่านั้น ซึ่งถ้าจำนวนนักเรียนมากก็จะได้รับงบประมาณมาก แต่ถ้าจำนวนนักเรียนน้อยก็จะได้รับงบประมาณน้อย ดังนั้นถ้างบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารโรงเรียนผู้จัดการโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การบริหารด้านงบประมาณส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการโรงเรียน (เจ้าอาวาส) แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งชุมชนก็จะไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวตรงส่วนนี้ จึงทำให้ชุมชนบางกลุ่มขาดความเชื่อถือในการบริหารงาน นอกจากนี้ทางโรงเรียนเองก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนรายรับรายจ่ายของโรงเรียนเลย ดังนั้นชุมชนจึงไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการด้านงบประมาณของโรงเรียน

2.3 ด้านบุคลากร

1) ครูไม่มีคุณภาพ

เนื่องจากโรงเรียนทั้งสองแห่งเป็นโรงเรียนสำหรับภิกษุและสามเณร ซึ่งเป็นโรงเรียนสงเคราะห์สำหรับที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ดังนั้นการจะจ้างครูให้เหมือนโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปนั้นทำได้ยาก เนื่องจากมีปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้ครูได้รับเงินเดือนไม่เท่ากับเงินเดือนที่ครูทั่วไปได้รับ นอกจากนี้สวัสดิการต่าง ๆ ของครูที่มาสอนก็ไม่มี การให้ความดีความชอบแก่ครูที่ทำดี สอนดีก็ไม่มี จึงทำให้ไม่ค่อยมีครูอยากที่จะมาสอนโรงเรียนภิกษุและสามเณร ครูที่มาสอนส่วนใหญ่จึงเป็นบุคคลที่เกษียณอายุราชการ ครูจากโรงเรียนอื่น หรือบุคคลที่ครูที่สอนในโรงเรียนชักชวนมา ซึ่งครูที่สอนที่โรงเรียนทั้งสองแห่งบางท่านก็มีอาชีพประจำหรืออาชีพเสริมอย่างอื่นร่วมด้วยเนื่องจากเงินเดือนค่อนข้างน้อย จึงทำให้ครูไม่ค่อยมีเวลาให้กับนักเรียน และโรงเรียนอย่างเต็มที่ ส่งผลให้การจัดการเรียนสอนไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้โรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านนี้นัก กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะเป็นนักการศึกษา หรือผู้ที่มีความรู้ทางการศึกษา

2.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป

1) ช่วงเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารทั่วไป เช่น อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียน เป็นต้น โรงเรียนไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในส่วนนี้ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการบริจาคเงินเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเพียงกิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษา กิจกรรมประชุมผู้ปกครอง เท่านั้น ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น วันปีใหม่ วันครู เป็นต้น โรงเรียนได้ให้เชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเลย จะจัดกันเองเป็นการภายใน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมบางอย่างของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่โรงเรียนจัดในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่คุณชนส่วนใหญ่ต้องทำงาน จึงทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้น้อย

ตอนที่ 2 สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

ในส่วนนี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้นั้น จำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ได้แก่

1.1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจดีส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนมากขึ้น

1.1.2 ปัจจัยด้านความเชื่อค่านิยม ได้แก่ ความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

1.1.3 ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ การเดินทางที่สะดวกเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ได้แก่

- 1) ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียนส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น
- 2) สถานภาพของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น การเป็นผู้ปกครองนักเรียน การเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา การเป็นศิษย์เก่า เป็นต้น
- 3) ความศรัทธาของชุมชนต่อโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียน
- 4) ความผูกพันของชุมชนต่อโรงเรียนและวัด

1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ได้แก่

1.3.1 ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน (เจ้าอาวาส) รุ่นเก่าสร้างความศรัทธาต่อคนในชุมชน
- 2) ผู้จัดการโรงเรียนและพระสงฆ์เป็นคนมีอัธยาศัยดี มีความสามารถ
- 3) ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

1.3.2 ปัจจัยด้านวิधिปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนเป็นผู้ขอความร่วมมือจากชุมชน
- 2) การประชาสัมพันธ์ที่ดีส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น
- 3) โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อต่อชุมชน

1.3.3 ปัจจัยด้านผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่

- 1) นักเรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนทำให้ชุมชนรู้สึกประทับใจที่โรงเรียนจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ
- 2) โรงเรียนพัฒนาจัดสถานที่บริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้

ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้นั้น จำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และ ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ได้แก่

2.1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

- 1) โครงสร้างอาชีพส่วนใหญ่อยู่ในภาคการค้าขาย การรับจ้างและการรับราชการ ทำให้ไม่มีเวลาว่างมาร่วมกับโรงเรียน
- 2) สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนน้อย

2.1.2 ปัจจัยด้านความเชื่อค่านิยม ได้แก่ สถานภาพความเป็นพระสงฆ์และสามเณรทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

2.1.3 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ได้แก่

- 1) การแบ่งเขตเทศบาลที่แยกชุมชนออกจากบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมลดลง
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับโรงเรียนมีน้อยส่งผลให้ความร่วมมือต่าง ๆ

ลดลง

2.1.4 ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ ในเขตชุมชนมีวัดหลายวัด ส่งผลให้ประชาชนกระจายกันไปตามวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะวัดที่เป็นวัดหลวง

2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ได้แก่

- 1) ประชาชนจากต่างถิ่นย้ายเข้ามาหางานทำในเขตเมือง จึงทำให้ไม่ผูกพันกับวัดและโรงเรียน
- 2) ชุมชนเสื่อมศรัทธาต่อพระสงฆ์ และสามเณร
- 3) ชุมชนบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา
- 4) การไม่ได้รับผลตอบแทนทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย
- 4) ชุมชนรู้สึกว่าคุณเองมีความรู้ไม่เพียงพอในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ ได้แก่

2.3.1 ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่

- 1) การแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนไม่มีระบบที่ชัดเจนไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนบางส่วน
- 2) โรงเรียนไม่มีระบบการคัดเลือกและให้ความดีความชอบแก่ครู

2.3.2 ปัจจัยด้านวิธีปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างเต็มศักยภาพ
- 2) โรงเรียนไม่แจ้งผลการใช้อุปกรณ์ สิ่งของที่ชุมชนบริจาค
- 3) โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่หลากหลายและไม่ต่อเนื่อง
- 4) โรงเรียนเป็นฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายให้
- 5) ระบบบริหารงานโรงเรียนเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ชุมชนบางส่วนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยลง

น้อยลง

2.3.3 ปัจจัยด้านผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน (สามเณร) มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมส่งผลให้ความศรัทธาของชุมชนลดลง

ตอนที่ 3 สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในภาคใต้

1. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน: ด้านวิชาการ มีดังต่อไปนี้

1.1 การอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ทั้งในด้านการจัดทำหลักสูตร การวางแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมินผล

1.2 การจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ของโรงเรียน

1.3 สร้างเครือข่ายด้านวิชาการกับโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ด้านวิชาการกัน และแลกเปลี่ยนกันใช้สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ

1.4 การอบรม ให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น และโรงเรียนเทัญวิทยากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน: ด้านงบประมาณ

2.1 การจัดตั้งคณะกรรมการ 2 ชุด คือ คณะกรรมการโรงเรียน และคณะกรรมการวัด โดยให้คณะกรรมการศึกษาแต่ละชุดมาจากกลุ่มคนหลากหลายอาชีพ และเป็นคนที่สามารถเข้ากับบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยคณะกรรมการทั้งสองชุดจะช่วยกันวางแผนการใช้จ่าย การประเมินผล และการจัดหาทุนมาเพื่อสนับสนุนโรงเรียน

2.2 การเชิญชุมชนเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดและโรงเรียนตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล

2.3 การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน: ด้านบุคลากร

3.1 การพัฒนาคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียนให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- คุณลักษณะด้านวิชาการ ผู้จัดการโรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งทางธรรมทางโลก หนึ่งนศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ และเห็นความสำคัญของการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

- คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์ชุมชน ผู้จัดการโรงเรียน (เจ้าอาวาส) ต้องเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เข้าหาชุมชน สามารถเข้ากับชุมชนได้ทุกระดับ ไม่แบ่งแยก รับฟังยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชน แล้วนำสิ่งที่ชุมชนเสนอแนะมาปรับใช้กับโรงเรียน และทำให้ชุมชนเห็นเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผู้จัดการโรงเรียนต้องทำความเข้าใจกับชุมชน และประชาชนในชุมชน ต้องทราบความต้องการของชุมชน แล้วจึงจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ให้ความช่วยเหลือชุมชนด้วยความยินดี

- คุณลักษณะด้านความคิด พฤติกรรมกริยามารยาท ผู้จัดการโรงเรียน (เจ้าอาวาส) ต้องประพฤติตัวเหมาะสมกับสมณรูป มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นนักพัฒนา

3.2 การพัฒนาคุณลักษณะของพระสงฆ์และสามเณร ให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- คุณลักษณะด้านพฤติกรรม กริยามารยาท พระสงฆ์และสามเณรต้องปฏิบัติตามวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด สามเณรจะมีโครงการจัดตารางเวรให้เณรทำความสะอาดวัด เพื่อให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อสามเณรว่าสามเณรสามารถช่วยเหลือวัด และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนได้ ทำให้ภาพลักษณ์ของสามเณรดีขึ้นในสายตาของคนในชุมชน โดยการให้เหล่าสามเณรสวดมนต์ในอุโบสถพร้อมๆ กัน เป็นการดึงดูดความสนใจให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อสามเณรมากขึ้น เนื่องจากโดยปกติแล้ว คนในชุมชนส่วนใหญ่จะได้ยินเสียงสวดมนต์จากพระเท่านั้น แต่เมื่อได้ยินเสียงสวดมนต์อันไพเราะของสามเณรเด็กๆ จึงถือว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่ของคนในชุมชนและเห็นการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่ดีของวัดและสามเณร

3.3 เชิญผู้ปกครองและคณะกรรมการศึกษามาร่วมประชุมรับทราบปัญหาในด้านบุคลากร และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

3.4 สร้างเครือข่ายครูกับโรงเรียนอื่นหรือกศน. เพื่อแลกเปลี่ยนครูกันสอน โรงเรียนจะได้ประหยัดงบในการจัดจ้างครู

4. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน: ด้านบริหารงานทั่วไป

4.1 การสร้างเครือข่ายกับ กศน. ร่วมกับจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน โดยให้ กศน. เข้ามาจัดกิจกรรมเสริมอาชีพให้กับชุมชนในโรงเรียน

4.2 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้บริการด้านอาคารสถานที่ ห้องสมุด

4.3 จัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน เช่น จัดกิจกรรมให้ชุมชนเข้ามาเยี่ยมชมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน จัดกิจกรรมร่วมกับระหว่างโรงเรียน และชุมชน

4.4 การสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์กับหอกระจายข่าวชุมชน กศน. และหน่วยงานเอกชน เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบอย่างสม่ำเสมอและหลากหลาย

การอภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยเพื่อนำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคใต้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นการบริจาคเงินและสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งมีลักษณะเด่นมากกว่าการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่าโรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากนักจึงทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ได้กล่าวว่า การที่โรงเรียนเน้นการขอความร่วมมือจากชุมชนในเรื่องของการบริจาคและขอให้ชุมชนเข้ามาดำเนินงานในสิ่งที่โรงเรียนวางแผนเอาไว้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนมีความสามารถมากกว่าการสนับสนุนด้านการเงินและการทำตามที่โรงเรียนคิด ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้เป็นการปิดกั้นโอกาสของคนในชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่กว้างขวางขึ้นและทำให้โรงเรียนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้จากการวิจัยยังพบว่าทางโรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มคนที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยได้มีข้อกำหนดให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีอาชีพหลากหลายในชุมชน แต่จากการข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลมานั้นพบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่ได้คัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษา แต่ผู้จัดการโรงเรียนเป็นผู้สรรหาบุคคล ที่มีความคุ้นเคยสนิทสนมมาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และบางแห่งคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ ซึ่งจะแต่งตั้งขึ้นแต่ในนาม แต่ในทางปฏิบัตินั้นคณะกรรมการสถานศึกษาไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดมาควบคุมดูแลตรงส่วนนี้ชัดเจน แต่จะการศึกษาพบว่าถ้า ผู้จัดการโรงเรียน(เจ้าอาวาส) ผู้อำนวยการ หรือครู เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาก็จะส่งผลให้การทำงานของคณะกรรมการสถานศึกษาสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ชัญญา อภิบาลกุล (2545) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา พฤติกรรมของครูผู้สอน คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

จะเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะบริหารโรงเรียนให้เป็นไปในทิศทางใด ดังนั้นการจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านการบริหารการศึกษาด้วย

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนสงเคราะห์สำหรับผู้ด้อยโอกาสที่มีการจัดการศึกษา 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรนักรธรรมบาลี ซึ่งจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า โรงเรียนประเภทนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษามากนัก ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดที่จะรับผิดชอบชัดเจน ทำให้ไม่รู้ว่าโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนทางแหล่งใด เพราะการจัดการศึกษาของโรงเรียนมี 2 ทาง คือทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะทางโลกโรงเรียนต้องจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องปฏิบัติตามกฎของกระทรวงศึกษา มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.) มาประเมินเหมือนกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป ทำให้เมื่อ สมศ. มาประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนประเภทนี้ไม่ผ่านเกณฑ์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษาไม่ได้เข้ามาควบคุมดูแลและให้การสนับสนุนโดยตรงเหมือนกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป จึงทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่มีรูปแบบหรือระบบชัดเจน โรงเรียนเพียงแต่จัดองค์ประกอบต่างๆที่กฎกระทรวงบังคับให้ครบเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และมาตรฐานของโรงเรียนก็ไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป จึงทำให้ชุมชนไม่นิยมส่งบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนประเภทนี้ จึงทำให้ชุมชนไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากนัก ทั้งนี้เพราะบุตรหลานของชุมชนไม่ได้เข้ามาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับประไพจิตร หิรัญย์ชัชวาล (2545) กล่าวว่า กิจกรรมที่ผู้ปกครองให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด คือ กิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความสามารถ มากกว่าการช่วยเหลือทางด้านวิชาการอาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของอาชีพหรือระดับการศึกษาที่ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนเข้ามาให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในการพัฒนาเด็กโดยเฉพาะกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้แสดงออกหรือมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน ผู้ปกครองจะมีความสนใจ และ ใส่ใจในกิจกรรมดังกล่าวมากกว่ากิจกรรมในลักษณะวิชาการ

ดังนั้นการที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นโรงเรียนพัฒนาโรงเรียนให้ทัดเทียมกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป โดยต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดูแล และสนับสนุนด้านงบประมาณแก่โรงเรียนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ระบบต่างๆ ในโรงเรียนจะต้องปรับระบบการบริหารใหม่ ทั้งในด้านการคัดเลือก และแต่งตั้งผู้บริหาร และครูให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ ไม่ใช่ผู้จัดการโรงเรียนเป็นผู้แต่งตั้ง แต่เพียงผู้เดียว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) โรงเรียนควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนในทุก ๆ ขั้นตอน ตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์
- 2) การแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนต้องมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน และผู้บริหารทุกคนต้องผ่านการอบรมด้านการบริหาร และการสร้างสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียน
- 3) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญแก่ชุมชน ดังนั้นชุมชนจะต้องเป็นฝ่ายรุก โดยการรวมกลุ่มกันและไปขอเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- 4) ผู้จัดการโรงเรียน (เจ้าอาวาส) ต้องจัดกิจกรรมร่วมกับระหว่างวัด และโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญในทุก ๆ ภาค เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวม
- 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทุกขนาด